

Туляков Вячеслав Олексійович,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрНУ,
проректор НУ «Одеська юридична академія»,
м. Одеса

**СИНГУЛЯРНІСТЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА В КОНТЕКСТІ
ГУМАНІЗАЦІЇ**

*And therefore as a stranger give it welcome. There are more things in heaven
and earth, Horatio, Than are dreamt of in your philosophy.*

Hamlet. Act 1, scene 5, 159–167

Сучасне кримінальне право розглядається як необхідний інструмент забезпечення суспільної і національної безпеки, гарант суспільного спокою, який специфічними засобами державного примусу регулює антисоціальну активність суб'єктів кримінального правопорушення. При чому у більшості країн воно базується на сукупності деідеологізованих ідей, втілених у відповідній культурним традиціям кодифікації.

Такі ідеї виходять із констатації відповідності кримінального права моральним уявленням про добро і зло, справедливість і рівність, примус і гуманне відношення, які споріднені із презумпцією адекватного усвідомлення кримінально-правової заборони громадянами. Саме гуманізація права як керівна ідея обмеження жорстокості та свавілля державного примусу платформою прав людини, гарантіями нейтралізації несправедливого поводження, у сучасних умовах зіштовхується із проблемою сингулярності права.

У певні моменти розвитку принцип законності, що детерміновано положеннями ст.7 Європейської Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенції), «замінюється» на раціональність. Порушення права, негуманне поводження визнаються маючими сенс. *Кримінально-правова норма це текст, елемент культурного осередку, який, будучи визнаний державою, має бути певним чином інтерпретованим та інтеріорізованим у свідомості фахівців та громадян, відтворюючи відповідне правило поведінки, підкріплене відповідною заборonoю.* Звідси комунікативна функція права полягає у дуалізмі існування правових моделей та регуляторів бажаної поведінки і з боку законодавця і з боку відносно самостійних від писаного кримінального закону відповідних корелюючих правил поведінки індивіда (соціальної спільноти). До того ж в теорії права існує поділ на позитивне право та динаміку його відтворення у житті, актуальні правила та норми, створені правозастосовчою практикою. І далеко не факт, що ця кореляція не може бути обратною, чи загалом мати тенденцію просування до стану сингулярності у праві. Стану за яким встановлене правило поведінки

ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Матеріали міжнародного науково-практичного симпозиуму, 2016

перестає існувати на рівні правореалізації, бо регулятор не співпадає із аттрактором, та\або реакція на регулятор загалом не може бути передбаченою. Так, кримінально-правова заборона блокування діяльності підприємств, установ тощо, нейтралізується поширенням розумінням використання права на свободу мирних зібрань та блокуванням транспортних комунікацій шляхом зловживання перевагами руху пішоходів на дорогах.

Сингулярність в науці зазначає особливий стан явища, процесу, форми за яким в силу певних причин явище починає розвиватися за непередбачуваними законами. Результати виборів у країнах Північної кулі та BREXIT, примат фрагментації над глобалізацією у міжнародному праві, кольорові революції та терористична активність, формування держав без кордонів, розвиток квазікримінального права на території невизнаних анклавів (кримінальні кодекси ПМР, ДНР та ін) усі ці явища з точки зору загальних політичних, соціальних чи соціально-правових характеристик мають явно виражену тенденцію до непередбачуваності у виникненні, стані, динаміці та розвитку.

Сингулярність – стан кримінального права в широкому сенсі, при якому антиправо як цінність (суб'єктивне право) поглинає (анігілює) право позитивне. Приклади: Вбивство матір'ю новонародженої дитини як редукція права на аборт; самоправство, самосуд як рефлексія на несправедливість (уявну чи можливу) поліцейського примусу; зловживання батьківським правом на примусові заходи виховання як обставина, що обмежує протиправність діяння, зловживання владою як джерело ефективності виховної функції або / або як базис зловживань (корупція як модель державного управління; паралельна (бандитська) юстиція як субститут судової влади,).

Виникає дуалізм режимів правового розвитку (*подвійність систем управління у кримінально-правовому сенсі*), який веде до того, що ліміти кримінальної заборони, які, згідно теорії, визначаються векторами кримінальної політики держави, здебільшого виявляються, розвиваються, генеруються задля свідомому (маніпулюванню) чи ентропійному використанню механізмів комунікації для задоволення потреб населення у власній безпеці будь-якими можливими або підтримуваними (зараження, наслідування, конформізм) в мережевому спілкуванні способами.

У константі доповненої реальності (віртуальність формування нормосвідомості) на тлі блокування інтеріоризації норм позитивного права сингулярність виступає точкою неповернення. Правопорядок перетворюється в антипорядок, право гібридизується: принцип доцільності поглинає законність та невідворотність відповідальності. Спроби пояснення неможливі. Немає точки відліку.

Домінування сингулярних процесів у кримінальній політиці веде до поширення застосування позакримінальних методів державного та недержавного примусу, та в сенсі гуманізації права втілюється в зловживаннях правом, зловживаннях владою, наприкінці, легітимації насильства та свавілля, жорстокості та раціональності у вимірі протидії злочинності загалом.

ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Матеріали міжнародного науково-практичного симпозиуму, 2016

Особлива небезпека виходить з процесів гіперболізації диспозитивності та «віктимізації» кримінального права. За деяких умов імперативний концепт публічно-правового захисту прав та свобод фізичних та юридичних осіб, громади, держави може бути вщент порушеним за допомогою неконтрольованого розповсюдження диспозитивної приватності паралельного регулювання.

За умов глобалізації стан сингулярності, поширюючись у мережевих гібридних формах нормосвідомості стає все більш популярним. Концепт публічної заборони спрацьовує коли ця заборона отримує суб'єктивну оцінку. У випадках коли паралельна реальність (доповнена реальність) формує нові можливості індивідуальної чи колективної поведінки – заборони не існують. Вони міняються на дозволи.

Так, за допомогою Темної мережі Інтернет у світі поширюється торгівля наркотиками, зброєю, іншими предметами з обмеженим обсягом; свобода загального мережевого доступу робить дозволеним будь який прояв критичних оцінок діяльності органів управління держави, що каталізують як правовий нігілізм населення, так і відверту злочинну діяльність. Феномен мережевих революцій та панування принципу доцільності над законністю, електоральної незадоволеності, антиурядових повстань, що генерується постами у Фейсбуці чи іншій мережі, стає елементом приватного нормопорядку. Юридична допомога, потреба у судовому розгляді справи замінюється безоплатними порадами на форумах, медіація та посередництво знаходять окремі форми заміни у електронному розгляді спорів. Більш того – сьогодні штучний інтелект, як повідомляє преса, надає з високою долею вірогідності рішення, які можуть бути винесеними ЄСПЛ по конкретним справам. Тобто потреба у юридизації соціальної активності на рівні держави стає все менш необхідною. А суд та покарання – архаїчним елементом системи.

З появою BREXIT та тенденцією до обмеження визнання окремими державами юрисдикційних повноважень Міжнародного кримінального суду ми зіштовхуємося із новітніми процесами: крахом систем генералізації сенсів у економіці, політиці, праві на глобальному рівні, та поширеністю процесів переводу фрагментації правових заборон з рівня окремих юрисдикцій на рівень соціальних спільнот, мереж, та індивідів. Система гарантій колективної безпеки не спрацьовує на глобальному рівні. Не спрацьовує вона й на рівні окремих юрисдикцій.

Центральна проблема сучасного світоустрою полягає в тому, що *новації і креативність інформаційного суспільства створюють нове середовище, в якому час і простір не фрагментовані анклавами правових сімей і державними кордонами, а підкоряються новим, щодо непізнаним «хвилям» енергетичного впливу руху коштів, образів, капіталів, людей, будучи пов'язаними (селективно, але загально) інформаційними мемами, що організують і направляють цей рух. Держави окремо, так і світ в цілому, виявилися безсилі перед розумінням неминучості примата культивованих*

ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Матеріали міжнародного науково-практичного симпозиуму, 2016

інформаційними мережами індивідуальних оцінок добра і зла і відплати за вчинки. І суспільство у своїй нормосвідомості, що заснована на відчутті (розумінні) концепту верховенства права не як судової моделі захисту а власної індивідуальної (віртуально-колективної) гедоністської моделі сприйняття Всесвіту, йде шляхом диспозитивної доцільності та раціональності.

Звідси ефективність кримінально-правового впливу повинна бути пов'язана з оцінкою гуманістичності комунікаційного ефекту кримінально-правового регулювання, кримінально-політичною обстановкою, особливостями правореалізації і праворозуміння на декількох рівнях соціальної взаємодії, кореспондуючи відчуттям індивідуальної чи мережевої безпеки суб'єктів кримінально-правових відносин, почуття справедливості та валідності державного примусу.

Відповідно, гуманізація кримінального права має розглядатися в контексті праворозуміння законодавця та особливостей інтеріоризації концепту верховенства права правоохоронними органами та пересічними громадянами. В іншому випадку питання: «до кого звертається Кримінальний кодекс», залишиться без відповіді, а стан сингулярності буде повільно зростати.

Філіппов Станіслав Олександрович,
*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права та процесу
Національної академії Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький*

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Чинна Концепція реалізації державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю затверджена Указом Президента України від 21 жовтня 2011 р. № 1000/2011 (далі - Концепція) відображає нормативно-правове регулювання державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю станом на 2011 рік [1]. Водночас, актуалізація нових викликів та загроз у цій сфері спонукає відкоригувати (або переглянути) такі її частини як «Проблема, яка потребує розв'язання», «Мета, строки і напрями реалізації Концепції», «Шляхи та засоби розв'язання проблеми».

Очевидно, що об'єктивна інтернаціоналізація злочинності в умовах глобалізації у першу чергу інтенсифікує транскордонну злочинність, впливаючи як на її кількісні показники, так і на ті показники, що визначають рівень її суспільної небезпеки. Це висновок є справедливим як для України, так і інших держав континентальної Європи. Зокрема, у програмних документах